

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2017/28
Karar Sayısı : 2017/107
Karar Tarihi : 31.5.2017
R.G. Tarih-Sayısı : 23.6.2017-30105

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Burdur 1. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 97. maddesinin (1) numaralı fıkrasının, Anayasa'nın 13. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Açık ceza infaz kurumu hükümlüsü olduğu sırada izne giden ve dönmeyen sanığın, izinden dönmeme suçundan cezalandırılması talebiyle açılan kamu davasında, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I- İPTALİ İSTENİLEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un, itiraz konusu kuralın da yer aldığı 97. maddesi şöyledir:

“İzinden dönmeme, geç dönme

Madde 97- (1) İzinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler hakkında Türk Ceza Kanununun 292 nci ve izleyen maddelerinde yazılı hükümler uygulanır.

(2) İzin süresini iki gün veya daha az bir süre geçiren hükümlüler hakkında disiplin işlemi yapılır. İzinli iken firar eden hükümlüye bir daha izin verilmez.”

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 9.2.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

A- İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle, 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinin birinci fıkrasında, ceza infaz kurumlarında düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumların hükümlü ya da tutuklu tarafından kusurlu olarak ihlal edilmesi hâlinde eylem ile orantılı olan disiplin cezalarının uygulanacağının hüküm altına alındığı, bu bağlamda firar etme eyleminin Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasında onbir günden yirmibir güne kadar hücre cezası ile karşılandığı, bu cezanın söz konusu davranışı yasaklamadaki amacı gerçekleştirmeye yeterli ve elverişli olduğu, bu davranışı yasaklayan normun korunmak istenen amaç için etkili bir müdahale olduğu, izinden dönmeme eylemine karşılık gelen firar eylemine ilişkin hem disiplin cezasının hem de itiraz konusu kuralın yollamasıyla 5237 sayılı Kanun'un 292. maddesinde düzenlenen suça ilişkin yaptırımın uygulanmasının ölçülü olmadığı, demokratik bir toplum düzeni için zorunlu bir ihtiyaca hizmet etmediği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 13. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca, kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de incelenmiştir.

5. İtiraz konusu kuralda, izinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 292. ve izleyen maddelerinde yazılı hükümlerin uygulanacağı öngörülmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 292. maddesinde hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu düzenlenmiş olup, tutukeviden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezasına, bu suçun, cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı düzenlenmiştir.

6. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

7. Hukuk devletinde, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar, Anayasa'ya aykırı olmamak üzere ülkenin sosyal, kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimlerini göz önüne alan suç politikasına göre belirlenir. Kanun koyucu, izlediği suç politikası gereği bazı fiilleri ceza hukuku alanından çıkarabileceği gibi korudukları hukuki yararları ve neden olduğu sonuçları esas alarak birtakım suçları farklı yaptırımlara da tâbi kılabilir. Kanun koyucunun bu konudaki tercih ve takdirinin yerindeliğinin incelenmesi, anayasal denetimin kapsamı dışında kalmaktadır.

8. Bununla birlikte, hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesi uyarınca düzenlemelerde öngörülen yaptırım, insan onuruna aykırı bulunmamalı ve suçla yaptırım arasında bir ölçüsüzlüğe yol açmamalıdır. Ölçülülük ilkesi "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. "Elverişlilik", başvuru önlemin ulaşılacak istenen amaç için elverişli olmasını, "gereklilik" başvuru önlemin ulaşılacak istenen amaç bakımından gerekli

olmasını, “*orantılılık*” ise başvuru alan önlem ve ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da “*ölçülülük ilkesi*” gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

9. 5275 sayılı Kanun’un 6. maddesinde, hükümlülerin ceza infaz kurumlarında güvenli bir biçimde ve kaçmalarını önleyecek tedbirler alınarak düzen, güvenlik ve disiplin çerçevesinde tutulacağı, kurum düzenini ihlâl edenler hakkında Kanun’da belirtilen disiplin cezalarının uygulanacağı düzenlenmiştir. 5275 sayılı Kanun’un disiplin cezalarının niteliği ve uygulama koşullarını düzenleyen 37. maddesinde ise kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları kusurlu olarak ihlâl eden hükümlü hakkında, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanun’da belirtilen disiplin cezalarının uygulanacağı, suç oluşturan eylemlerden dolayı açılan kamu davasının, disiplin soruşturması yapılmasını ve cezanın uygulanmasını engellemeyeceği hüküm altına alınmaktadır.

10. 5275 sayılı Kanun’un 44. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hükümlüler hakkında bir disiplin cezası olarak öngörülen hücreye koyma cezası, hükümlünün eylemlerinin nitelik ve ağırlığına göre bir günden yirmi güne kadar, açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, geceli ve gündüzlü bir hücrede tek başına tutulması ve her türlü temastan yoksun bırakılması şeklinde tanımlanmıştır. Maddenin (2) numaralı fıkrasında “*İzin süresini özürsüz olarak en fazla iki gün geçirmek*”, bir günden on güne kadar hücreye koyma cezası; (3) numaralı fıkrasında yer alan “*fırar etmek*”, onbir günden yirmi güne kadar hücreye koyma cezası gerektiren eylemler olarak belirlenmiştir.

11. 5237 sayılı Kanun’un hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunu düzenleyen 292. maddesinde ise tutukevinden, ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlilerin elinden kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. Bu bağlamda itiraz konusu kural gereğince izinden hiç dönmeme veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönme fiili hem 5275 sayılı Kanun kapsamında disiplin cezası gerektiren hem de itiraz konusu kuralın atfıyla 5237 sayılı Kanun kapsamında suç teşkil eden ceza yaptırımına tâbi bir fiil olarak sayılmıştır.

12. Ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukukunun birbirinden farklı kural ve ilkelere tâbi disiplinler olduğunda kuşku yoktur. Ceza hukuku alanında öngörülen yaptırımlar, toplumsal düzene aykırı olan ve ceza kanunlarında suç sayılan davranışlara uygulanıp, toplum düzeninin korunması ve sağlanması amacına yönelik iken; disiplin cezaları, bir teşkilat düzeninin korunması, devam ettirilmesi, onun verimli ve yararlı bir biçimde çalışmasının sağlanması amacına yöneliktir. Bu bağlamda kişilerin fiili, disiplin cezasının yanı sıra ceza hukuku alanında yaptırımını da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir.

13. 5275 sayılı Kanun’un 44. maddesinde düzenlenen izin süresini özürsüz olarak iki günden fazla geçirmek suretiyle ortaya çıkan fırar etme fiiline ilişkin disiplin cezasının, ceza infaz kurumlarında disiplinin tesisi ve devamlılığı, güvenliğin sağlanması, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi ve huzurun temin edilmesini sağlamak suretiyle bu kurumlardaki teşkilat düzeninin korunması ve devam ettirilmesini sağlamayı amaçladığı anlaşılmaktadır.

14. İtiraz konusu kuralın yollama yaptığı 5237 sayılı Kanun'un 292. maddesinde düzenlenen hükümlü veya tutuklunun kaçması fiiline ilişkin ceza yaptırımını ise Devletin adli yargı fonksiyonlarını, cezaların infazı ile ulaşılmak istenen amaçlar çerçevesinde yerine getirilebilmesini, ceza infaz sisteminin etkin bir biçimde işlemlerini, suçların ve suçluların takibinin temin edilmesini ve özellikle adliyenin korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Kanun koyucunun, yukarıda ifade edilen farklı amaç ve hukuki yararın sağlanması maksadıyla aynı fiil için hem disiplin cezası hem de ceza hukuku alanında yaptırım öngörmesinin ölçülü olmadığı söylenemez. Bu bağlamda itiraz konusu kuralın, ulaşılmak istenen amaç için elverişli ve gerekli olduğu, amaç ve araç arasında makul ve uygun bir ilişki kurduğu göz önüne alındığında kanun koyucunun takdir alanı içerisinde olan kuralda ölçülülük ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

15. Öte yandan, hukuk devleti ilkesi ve ceza hukukunun temel ilkeleri arasında yer alan *"aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz (ne bis in idem)"* ilkesi gereğince, kişi aynı fiil nedeniyle birden fazla yargılanamaz ve cezalandırılmaz. Ancak, bu ilke mutlak olmayıp, korunan hukuki yararı, unsurları, amacı ve neticesi farklı olması nedeniyle ayrı hukuk disiplinleri kapsamında aynı fiilin farklı şekillerde mütalaa edilmesi mümkündür. Bu ilke sadece ceza davalarına ilişkin olduğu için aynı fiilden dolayı ceza soruşturması yanında ayrıca hukuk davası veya disiplin soruşturması açılmasına engel teşkil etmez. Dolayısıyla bir fiilin söz konusu hukuk disiplinlerinin öngördüğü farklı yaptırımlarla cezalandırılması hukuk devleti ve *"aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz"* ilkesine aykırılık oluşturmaz. Bu nedenle izinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler hakkında farklı amaç ve hukuki yararları gerçekleştirmeye yönelik olarak hem disiplin cezası hem de ceza yaptırımını verilebilmesinde Anayasa'ya ve ceza hukukunun belirtilen temel ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

16. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

17. Kuralın Anayasa'nın 13. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV- HÜKÜM

13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 97. maddesinin (1) numaralı fıkrasının, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Zühtü ARSLAN	Burhan ÜSTÜN	Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye	Üye	Üye
Serruh KALELİ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Muammer TOPAL

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

Üye

Recai AKYEL

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ